

Dr. Babasaheb Ambedkar Open University, Ahmedabad

Term-End Examination : January-2026

Course Name : MAIKS

Date : 17-02-2026

Subject Name : ભારતીય શિક્ષા પ્રણાલી

Time : 03:00PM TO 05:15PM

Subject Code : MAIKS-302

Max Marks : 70

પ્રશ્ન-1. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ આપો.

(14)

1. પ્રાચીન ગુરુકુળનો અભ્યાસક્રમ, તેમાંનાં વિષયો અને શિક્ષણની પદ્ધતિનું વિસ્તૃત વર્ણન કરો.
2. પ્રાચીન ભારતના જ્ઞાનપરંપરામાં તક્ષશિલાનું સ્થાન, તેની શિક્ષણપદ્ધતિ, ગુરુ-શિષ્ય પરંપરા અને તેની વૈશ્વિક અસરનો વિગતવાર વર્ણન કરો.

પ્રશ્ન-2. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ આપો.

(14)

1. ગુરુકુળની અર્થવ્યવસ્થાનું સ્વરૂપ, તેના મુખ્ય સ્ત્રોતો અને પ્રાચીન સમયમાં ચાલતી વ્યવસ્થા વિશે વિગતવાર સમજાવો.
2. કાંચી શિક્ષાકેન્દ્રનો ઐતિહાસિક, ધાર્મિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક વિકાસ વિગતે સમજાવો.

પ્રશ્ન-3. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ આપો.

(14)

1. રાષ્ટ્રોત્થાનમાં ગુરુકુળની ભૂમિકાની વિશદ સમજૂતી આપો.
2. આધુનિક શિક્ષણ પદ્ધતિની વિશેષતાઓ, તેના લાભ અને ગેરલાભ; ગુરુકુળ પદ્ધતિની તુલનામાં સમજાવો.

પ્રશ્ન-4. ટૂંકનોંધ લખો (કોઈપણ બે)

(14)

1. ગુરુકુળમાં શિષ્યનું જીવન
2. શિક્ષણની આવાસી પદ્ધતિ
3. શાસ્ત્રાર્થના પ્રકાર
4. વિક્રમશીલાની વિશિષ્ટતાઓ અને બૌદ્ધ શૈક્ષણિક પરંપરામાં તેની ભૂમિકા

પ્રશ્ન-5. સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

(14)

(1) ગુરુકુળોની આર્થિક વ્યવસ્થા મુખ્યત્વે કઈ પ્રણાલી પર ચાલતી હતી?

A) વાણિજ્ય પર	B) કર વસૂલાત પર
C) દાન-અનુદાન પર	D) રાજઆદેશ પર

(2) શંકાઓનું સ્વાગત કરતો ગુરુ શિષ્યમાં શું વિકસાવે છે?

A) ગુસ્સો	B) નિર્ભરતા
C) વિચારશીલતા	D) ભય

(3) ગુરુકુળ શિક્ષણમાં સર્વોચ્ચ તબક્કો કયો હતો?

A) શ્રવણ	B) મનન
C) આચાર	D) નિદિધ્યાસન

(4) ગુરુકુળ અભ્યાસક્રમમાં પ્રથમ સ્થાન કયા વિષયને હતું?

A) વેદ	B) વ્યાકરણ
C) સંગીત	D) યુદ્ધકલા

(5) નીચેમાંથી કયું પ્રાચીન બૌદ્ધ શૈક્ષણિક કેન્દ્ર હતું?

A) કાંચી

B) વિક્રમશીલા

C) પાટલિપુત્ર

D) ઉજ્જયિની

(6) યજુર્વેદ મુખ્યત્વે કયા ક્ષેત્ર સાથે જોડાયેલો છે?

A) સંગીત

B) વાસ્તુકલા

C) યજ્ઞવિધિ

D) ઔષધિ

(7) નીચેમાંથી કયા વિદ્યાપીઠે વૈશ્વિક સ્તરે ભાષાશાસ્ત્રના વિકાસમાં મુખ્ય યોગદાન આપ્યું?

A) નાલંદા

B) તક્ષશિલા

C) વલ્લભી

D) ઉદંતપુરી
